

Студент 2 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ

ВИЗНАЧЕННЯ РОЗРАХУНКОВОЇ ОДИНИЦІ МАКРОЕКОНОМІЧНОГО АГРЕГАТУ "ЗЕЛЕНИЙ ВВП"

Анотація. Зроблено спробу визначити розрахункову одиницю і її основні складові, на підставі яких має здійснюватися підрахунок макроекономічного агрегату "зелений ВВП". Запропоновано формули на підставі припущень та обґрунтувань, зазначених у статті.

Аннотация. Предпринята попытка определить расчетную единицу и ее основные составляющие, на основании которых должен производиться подсчет макроэкономического агрегата "зеленый ВВП". Предложены формулы на основании предположений и обоснований, указанных в статье.

Annotation. The author made an attempt to define the calculation unit and its main components basing on which the calculation of macroeconomic "green GDP" aggregate should be made. The formulas based on the assumptions and justifications specified in the article were proposed.

Ключові слова: зелена економіка, "зелений ВВП", екосистемні послуги, кінцевий продукт.

До теперішнього часу при підрахунку ВВП не було представлено природне споживання. Це є істотним недоліком даного макропоказника, тому що в умовах сталого економічного розвитку першочергове значення набуває його екологічна складова, яка передбачає, насамперед, облік і аналіз споживання природних ресурсів (через їх обмеженість). Це дозволить структурувати "витрати" природи, врахувати вплив виробництва, людських ресурсів та інших факторів на навколишнє середовище, планувати й прогнозувати майбутню світову екологічну ситуацію, а також стимулювати проведення політики держав щодо мінімізації негативного впливу виробничих відходів та споживання людиною природних ресурсів на планеті Земля.

Даною проблематикою займалися такі прихильники зеленої економіки, як: М. Букчін, Дж. Джекобс, Р. Карсон, Шумахер Е. Ф., Р. Костанца, Л. Маргуліс, Д. Кортен, Б. Фаллер, Х. Делі, Д. Мідоус, П. Хоукен, А. Тверські та ін. Також вивченням цього питання займалися такі вчені, як: Ірвін Фішер і Саймон Кузнець, який, виступаючи перед сенаторами США, попереджав, що добробут нації не може бути адекватно вимірний національним доходом. Пізніше їх дослідження були доповнені економістом Германом Дейлі, що розробив інтегрований макропоказник "індекс стійкого економічного добробуту", який став прототипом такого макропоказника, як "індикатор справжнього прогресу" (ІСП, genuine progress indicator). Саме ІСП зараз покладений в основу макроекономічного агрегату "зелений ВВП" (green GDP).

Метою даної статті є визначення розрахункової одиниці та її основних складових, на підставі яких має здійснюватися підрахунок макроекономічного агрегату "зелений ВВП".

Зелений ВВП – це термін, введений в обіг владою Китаю в 2004 році, коли забруднення навколишнього середовища стало наносити величезну шкоду економіці країни [1].

Як відомо, дотепер не існує єдиної і точної системи розрахунку даного макроагрегату, хоча необхідність у його підрахунку назріла давно. Прогнози Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) показують, що при нинішніх способах виробництва і споживання до 2050 року в порівнянні з початком XXI століття світ втратить дві третини (від 61 до 72 %) флори і фауни, а збереження природних територій буде необернено порушене на 7,5 млн кв. км, що можна порівняти з територією Австралії [2].

Відомо, що не тільки споживчі блага, такі, як промислові, становлять благополуччя суспільства, але й суспільні: чисте повітря, вода, сонячне світло та ін. Тому економісти не повинні брати до уваги тільки ринок споживчих благ і послуг, намагаючись, таким чином, максимізувати соціальний добробут. Належну увагу слід приділяти також навколишньому середовищу. Людству необхідно якимось чином виміряти внесок природи для його ж добробуту. Основною проблемою є те, що, на відміну від ринкової економіки, довкілля не вимірюється в певних одиницях, таких, як автомобілі чи будинки, тому дуже важко пояснити його вплив і визначити складову частину у ВВП.

Для підрахунку зеленого ВВП необхідно визначати, що і в якій кількості використовується і споживається суспільством. Визначення кількості споживання є складним завданням, адже одиниць зеленого ВВП відрізняється від відомих матеріальних одиниць виміру, зазначених у СЕЕО (Система еколого-економічного обліку). Іншою основною проблемою є те, як правильно оцінити екологічні суспільні блага, тому що не можна просто розраховувати компоненти природи, явища чи процеси, що відбуваються в ній, а слід вимірювати конкретні отримані від неї блага та послуги, тобто екосистемні послуги природи. Екосистемні послуги – це аспекти природи, які суспільство використовує і споживає, щоб задовольнити свої блага. Наприклад, відпочинок і оздоровлення, тобто кінцевий результат, який спочатку і був метою споживання природного блага, а саме, поліпшення стану здоров'я, релаксація.

Досить важливим терміном виступає таке поняття, як "кінцевий продукт". Кінцевий продукт – це блага та послуги, які купуються споживачами для кінцевого використання, а не для перепродажу або переробки. Його цінність полягає в тому, що саме він відображає і дозволяє поспостерігати за тим, що ж у підсумку є вибором споживача.

Саме вибір цього конкретного продукту і є важливою умовою того, щоб почати вимірювати "зелений ВВП" в конкретних одиницях, які мають конкретний сенс для людей. Але, з іншого боку, це зовсім не означає, що все цінне з природи має бути врахованим у даному показнику. Потрібно брати до уваги тільки ті аспекти, які мають сенс для економіки. Причиною цього є те, що як і в ринковій економіці вартість кінцевого продукту вже містить вартість проміжних активів і процесів, що спрощує процес вимірювання.

Існує ще одна умова, якої слід дотримуватися, щоб адекватно підрахувати необхідний показник. Ці одиниці повинні враховуватися таким чином, щоб їх можна було відрізнити в просторі і в часі, тому що не кожен і не завжди може витягти однакову користь з одного і того ж суспільного блага. Потрібно визначати зони або райони, для яких те чи інше природне благо має найбільшу корисність [3].

Одна з проблем при розрахунку виникає ще й тоді, коли якась екосистемна послуга є одночасно і кінцевим продуктом, і проміжним благом. Тоді треба прийняти рішення, чи враховувати те чи інше природне благо, або ж ні. Слід розглянути, наприклад, ліс. Коли споживачі безпосередньо насолоджуються красою лісу, то це має бути враховано у зеленому ВВП, тому що йдеться про процес задоволення потреб. Однак, у той же час, ліс – це проміжне благо, оскільки він є простором для існування різної флори і фауни. І в цій ситуації він не може вважатися екосистемною послугою або благом, тому що в даному випадку саме флора і фауна – кінцевий продукт.

Ще однією проблемою при підрахунку зеленого ВВП є вплив людини і його праці на екосистемні блага, коли останні вже перестають бути екологічними, бо піддаються змінам. У цьому випадку екосистемні послуги повинні бути "відокремлені" від неекологічних вкладів у природні блага та послуги для того, щоб підрахунок даних був правильним.

"Зелений ВВП" повинен також враховувати часові та просторові аспекти. Однак він повинен враховувати не тільки ситуацію в конкретний час і в конкретному місці, але і дозволяти порівнювати певні періоди часу, даючи нам можливість аналізувати зміни.

Ефект від поточного споживання в майбутньому споживанні повинен бути відображений у поточному зеленому ВВП. Для цього слід розвивати, заохочувати й удосконалювати методи прогнозування збитків і прибутку від екосистемних послуг, щоб вони повідомляли якомога точніший та реальний результат.

Усе зазначене дозволяє автору запропонувати такі формули для підрахунку макроекономічного агрегату "зелений ВВП".

$$\text{Зелений ВВП} = \text{ВВП} - (K \times V + \text{НЕЗ}),$$

де K – коефіцієнт впливу споживання екосистемних послуг на майбутній період;

V – обсяг спожитих екосистемних послуг, грош. од.;

НЕЗ – невідшкодований екологічний збиток, грош. од.

Коефіцієнт впливу споживання екосистемних послуг на майбутній період (K) вимірюється в межах [1;2]. При цьому, 1 – споживання не впливає на майбутні періоди; а (1;2) – ступінь впливу споживання на майбутній період.

$$V = n - B - I,$$

де n – кількість (обсяг) споживання екосистемних послуг для виробництва кінцевого продукту, грош. од.;

B – вартість людського внеску у виробництво кінцевого продукту, грош. од.;

I – обсяг проміжних природних (екосистемних) послуг, грош. од.

$$\text{НЕЗ} = C + D - E_x,$$

де C – вартість ресурсів, які були використані у виробництві за певний період, грош. од.;

D – збитки від забруднення від виробництва, грош. од.;

E_x – витрати на діючі технології, пов'язані з підтримкою навколишнього середовища, грош. од.

Автор вважає, що наведені формули дозволяють визначити вплив природного споживання при визначенні одного з основних макроекономічних показників – ВВП. При цьому облік екологічних параметрів в системі макроекономічних показників повинен стати обов'язковим компонентом процесу прийняття зважених соціально-економічних і політичних рішень, посилюючи їх інтеграцію з екологічною політикою.

Наук. керівн. Крюкова О. М.

Література: 1. Ковальов М. М. Причини феноменального успіху китайських економічних реформ [Електронний ресурс] / М. М. Ковальов. – Режим доступу : <http://www.bsu.by/Cache/pdf/49773.pdf>. 2. Стратегія "зелена" економіка [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.palata.zhkh.kz>. 3. Зелений ВВП і стала політика в галузі розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.greengrowth-elearning.org/pdf/GreenGDPandSustainableDevelopmentPolicies.pdf>. 4. Green GDP [Electronic resource]. – Access mode : http://leml.asu.edu/jingle/Web_Pages/Wu_Pubs/PDF_Files/Wu+Wu-2010-GreenGDP.pdf.